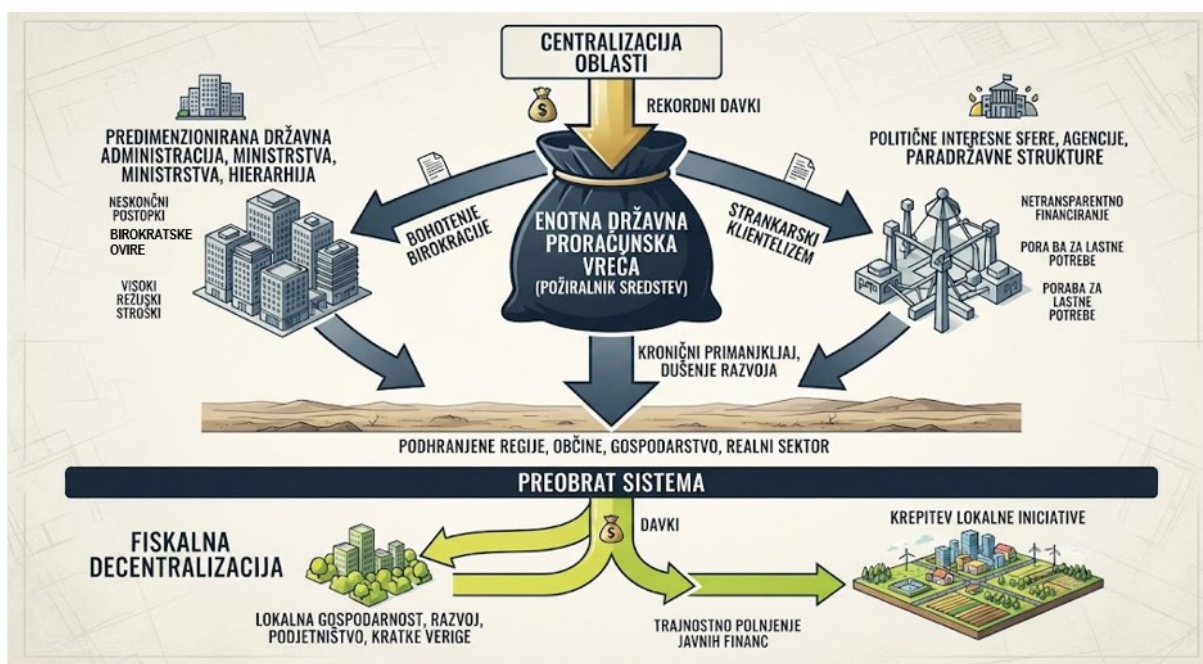
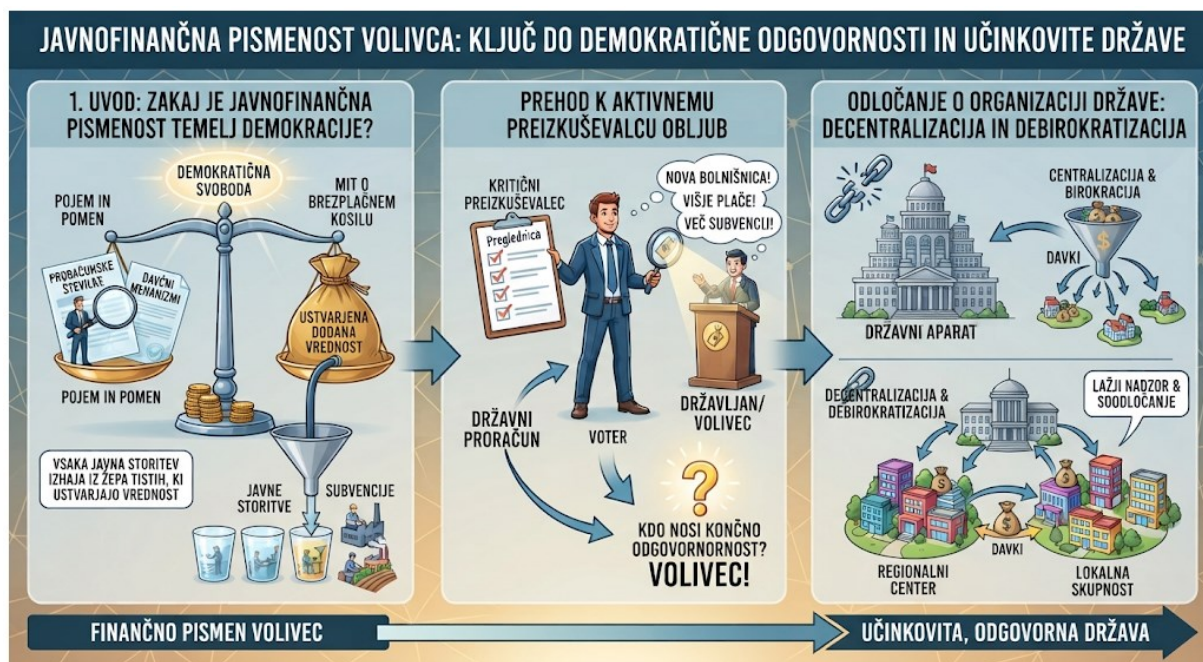

FINANČNA DECENTRALIZACIJA MOŽNOSTI

Vzdrževanje sistemskega neustavnega stanja zaradi odsotnosti pokrajin predstavlja eno glavnih strukturnih zavor gospodarskega razvoja in uveljavljanja načela subsidiarnosti v Sloveniji. Dokler delovanje politične elite primarno določa ideološka polarizacija, bo ustanovitev pokrajin po klasični ustavni poti ostajala ujeta v sistemski blokadi. Preboj zahteva prehod od deklarativnih političnih razprav k operativnim, zakonsko že omogočenim modelom decentralizacije od spodaj navzgor.

Fiskalni aspekt in koncept »testne pokrajine« Temelj dejanske demokracije in regionalne avtonomije je vezan na model upravljanja z javnimi financami. Zgledovanje po švicarskem modelu fiskalne avtonomije temelji na načelu, da bistven del — okvirno dve tretjini (66 %) — ustvarjenih javnofinančnih virov ostane na območju nastanka. Trenutni centralistični model občinam prek povprečnin in ciklusa državnih razpisov vrača zgolj med 10 in 12 % ustvarjenih sredstev. Čeprav bi vzpostavitev »testne pokrajine« kratkoročno povzročila razvojno asimetrijo v korist sodelujoče regije, bi prav ta model empirično dokazal, da lokalno upravljanje virov prinaša višjo dodano vrednost in bolj racionalno porabo javnega denarja kot centralni aparat.

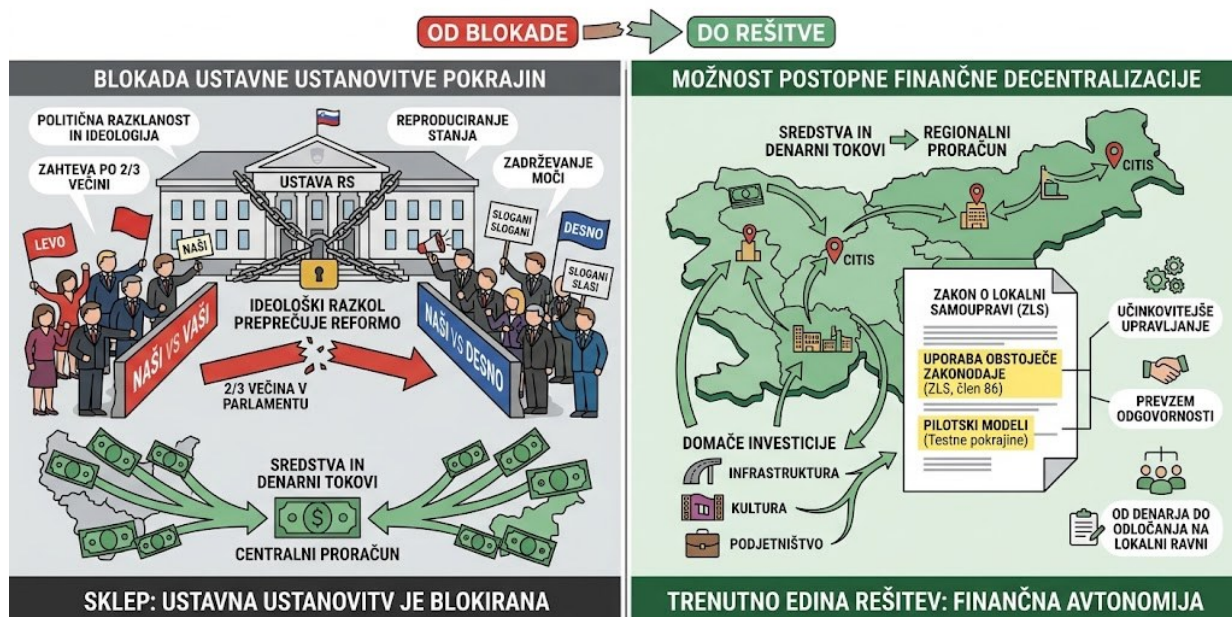
Izvedljiva zakonska alternativa: Uporaba 25. in 86. člena ZLS Za formalno ustanovitev pokrajin je potrebna dvotretjinska parlamentarna večina, ki je v obstoječih razmerjih nedosegljiva. Vendar Zakon o lokalni samoupravi (ZLS) že v veljavnem besedilu ponuja pravno podlago za postopno decentralizacijo brez spremembe ustavnega okvira.*1

- **25. člen ZLS** odpre možnost, da država z zakonom ali s soglasjem občin prenese opravljanje določenih nalog iz državne pristojnosti na občine, pri čemer mora zagotoviti tudi ustrezna finančna sredstva.
- **86. člen ZLS** omogoča povezovanje občin v širše samoupravne lokalne skupnosti oziroma funkcionalne regije ter določa pravni okvir za skupno opravljanje zadev regionalnega pomena.

Delamo na iniciativi štirih povezanih občin kot operativni testni poligon Povezovanje štirih geografsko in gospodarsko sklenjenih občin za prevzem državnih pristojnosti na področju **regionalne prometne infrastrukture** in **regionalnega gospodarskega razvoja** je pravno povsem vzdržen model. Nasprotovanje sedanjih političnih strank tej ideji bi pokazalo, da imajo v programih finančno decentralizacijo in debirokratizacijo zgolj za manipulacijo.

*1 **ZLS 86. člen** .Dve ali več občin lahko zaradi skupnega urejanja in izvajanja posameznih upravnih nalog ter zaradi izvajanja skupnih razvojnih in investicijskih programov z aktom o ustanovitvi ustanovijo eno namensko ali večnamensko zvezo občin, ki je oseba javnega prava. **24. člen** Država lahko z zakonom prenese na občino opravljanje posameznih nalog iz državne pristojnosti, ki se lahko racionalneje in učinkoviteje opravljajo v občini, če za to zagotovi tudi potrebna sredstva. Z zakonom se lahko določi, da se opravljanje posameznih nalog iz prejšnjega odstavka prenese na vse občine, na mestne občine, na občine na določenem območju ali na posamezno občino.

SLOVENIJA: OD BLOKADE DO FINANČNE SAMOSTOJNOSTI

Obrazložitev:

Nerešeno vprašanje pokrajin v Sloveniji ni zgolj ustavnopravna pomanjkljivost, temveč osrednja razvojna ovira. Sistemski ideološki razkol, ki ga vzdržujeta obe politični opciji (eliti) ohranja centraliziran model upravljanja z javnimi financami, kar neposredno onemogoča prehod v deželo višje blaginje in delujoče demokracije. **Vzpostavitev stabilnega gospodarskega okolja po vzoru decentraliziranih držav (kot je Švica) zahteva prenos upravljanja z javnim denarjem na raven, kjer se ta denar dejansko ustvarja.**

Za odpravo obstoječega zastoja se ponujata dva komplementarna modela:

1. Pilotski model izbrane pokrajine (Sistem zadržanja virov) Model predvideva vzpostavitev testne pokrajine, ki bi zadržala približno dve tretjini lokalno ustvarjenih javnofinančnih virov. To pomeni korenit odmik od trenutne prakse, ko centralna država regijam vrača zgolj med 10 in 12 % ustvarjenih sredstev. Čeprav ta pristop v fazi testiranja začasno ustvarja razvojno prednost izbrane regije v primerjavi z ostalimi, bi v praksi jasno pokazal neposreden vpliv finančne avtonomije na hitrost gospodarskega in infrastrukturnega razvoja.

2. Funkcionalna decentralizacija prek Zakona o lokalni samoupravi (ZLS) Ker je formalna ustanovitev pokrajin blokirana z zahtevo po dvotretjinski parlamentarni večini, ponuja veljavna zakonodaja takojšnjo, zakonito in neizkoriščeno možnost. Neposredna uporaba 86. člena v povezavi prizme 25. člena ZLS omogoča, da država s pogodbo prenese del svojih upravnih in razvojnih pristojnosti ter pripadajočih finančnih virov na povezane občine, ne da bi bila za to potrebna formalna ustanovitev pokrajin kot novih ustavnih kategorij.

Iniciativa štirih geografsko povezanih občin za prevzem pristojnosti na področju regionalne prometne infrastrukture in regionalnega gospodarskega razvoja predstavlja pravno čist ter operativno izvedljiv preizkus funkcionalne decentralizacije.

Nedajavnost političnih akterjev z obeh polov – ki na deklarativni ravni pobudo podpirajo, v praksi pa iščejo administrativne razloge za njeno zavračanje – potrjuje, da ključni problem ne tiči v zakonodajnih okvirih, temveč v nepripravljenosti osrednje oblasti za predajo finančnih vzvodov. Pravna pot prek 86. člena ZLS ostaja najhitrejši zakonit instrument za postopno razbijanje neustavne centralizacije .

Peter Velikonja, dipl.ek in prav., strateški analitik.